

GOVOR

gospoda Franc Hrena na Čirkniškemu Taboru 12. junija 1870.

Predragi rojaki in sosedje!

Sprejmite naj prvo v imenu cele bližnje Menišije, kateri sem jaz za župana, prisrčni in bratovski pozdrav!

Tedaj pa prosim, da mi dovolite, da tudi jaz nekoliko govorim, in vas v enem prav važnem predmetu za vaše mnenje poprašam, in vas za podporo poprosim.

Težka bi bila moja naloga, ako bi se moral spuščati v govore o političnih stvareh, katere smo ravno slišali iz ust izvrstnih govornikov in iskrenih rodoljubov, kateri so počastili naš tabor, in katere točke so bile tako soglasno in navdušeno sprejete.

Moj namen ni bil ta, kakor sem rekel, govoriti o političnih stvareh, ampak naloga moja je, se z vami pogovoriti o cestnih zadevah, o pomočkih, kako bi se skladne (ali konkurenčne) ceste za naprej ložje v dobrih stanu vzdrževati zamogle; ker vsi navadni pomočki, in vsi žulji naših kmetov ne zadostujejo, ceste v dobrih stanu vzdržati, je treba posebne pomoči, katera se dobi, ako se napravijo na skladnih ali konkurenčnih cestah mitnice (ali šrange).

Ta pripomoček bi se toliko bolj opravičil, ako se pomisli, koliko so ljudje za napravo cest darovali, koliko terpeli, in bi toraj tirjala pravica, da se nam težko breme o tej reči nekoliko zlajša.

Da so se ceste katere so po naši deželi tako obilno preprežene, napravile, je prav, in zares hvale vredno; pa komu gré hvala za to? morebiti tistim g. c. k. uradnikom, ki so si pri cesti prav masne dijete služili? (Ljudstvo: o ne!) jaz mislim tudi da ne, ampak tistim gré hvala, kateri so cesto v resnici delali, in zraven svoje žepe praznili.

Pa kaj, da bi se bile same te zares koristne ceste napravljale, ampak tudi še druge ceste so se morale delati; poglejte na primer v našem okrogu le cesto čez Stermic, kakor brez glave se je tadašnji gospod predstojnik Planinskega okraja izmislil, dal je cesto narediti ravno med tistim časom, ko se je na drugim obrezji tistega hriba že ena delala, tako dve cesti v štric, samoglavno, brez da bi se bil s sosednim okrajnim predstojnikom in soseskami o tem kaj posvetoval, kako da bi se izpeljala, da bi bila boljša in cenejša.

Ceste samo v našem planinskem-sodniškem okraju so dolge 22.000 sežnjev, od katerih je 17.000 sežnjev čisto novih narejenih, in drugih 5.000 sežnjev tudi semtertje več del predelanih. Če računimo novo napravljene ceste le po 6 gld. seženj, tako so nas stale že nad 100.000 gld.

Gotovo je, da so te ceste, katere so bile v tako malih letih narejene, marsikatero hudo rano vsekale našim kmetom, tako, da jo kateri še dandanes čuti; nekteri so pri cestah prišli ob živnico, h kateri nič več ne morejo priti, nekterim je pa pripomoglo, da so celó ob svoje posestvo, in celó ob svoj podedovani kotec prišli. Pa kaj je bilo uzrok temu, kakor krivično razdeljenje cest od tadašnjega g. predstojnika v Planini, kateri je cesto kar v en dan razdelil, ali je bil nasép tudi 10 čevljev visok, dal se ni nič preprostiti, kar rekel je: delaj kmet!

Tako je šlo toliko tisoč težko zasluženih goldinarjev za ceste, in toliko tisoč žuljev in na milijone kaplic pöta naših kmetov se drži cest, po katerih se mi dandanašnji vozimo.

Ako se vse to pomisli, koliko so ljudje za napravo cest v tako malih letih darovali, koliko trpeli, gotovo več kot naši predniki v 100 in 100 letih, tako se ne more reči, da tožimo brez uzroka, ker pravimo, da ne moremo cest v dobrih stanu nikakor vzdrževati.

Jaz sem preračunal pri srednjej meri, da gré po cestah, katere se na Rakek stekujejo, od obeh strani na 140.000 voz; ta številka je gotovi dokaz, da je ni ceste v kranjskej deželi, po kateri bi se toliko vozilo, kakor ravno po tej, in če bi se cestnina vpeljala in se le 3 krajearje od vpreženega zvinčeta pobiralo, dohajalo bi toliko dohodka, da bi se ceste v najboljem stanu zdrževati zamogle!

Ker so bile vsled tega namena županije Planinskega okraja že pred enim leti, in lansko leto tudi naš cestni odbor, katerimu sim jaz predsednik, obrnile s prošnjo do c. k. vlade, katero je tudi naš visoki deželni odbor krepko podpiral, in ker je bilo tisto delovanje brez vspeha, se ni čuditi, da je naša vlada v svoji modrosti tudi to odbila, ker nam prepohlevnim Slovencem nobene stvari ne pritrdi, kar prosimo in zahtevamo, ako je reč še tako pravična in potrebna.

Jaz spoznam toraj za koristno, da se ta reč tudi danes na našem taboru prevdari, in ravno za to sim se jaz obrnil kar naravnost do vas tukaj zbranih sosedov, da razodenete tu svoje mnenje, in svoje misli o tej reči.

Ako vi spoznate, da je vpeljava cestnine vaša in pravična želja, se bomo še enkrat obrnili do visoke vlade s prošnjo, naj se napravijo mitnice (ali šrange) na vseh skladnih (ali konkurenčnih) cestah na Notrajnskem. (Da, hočemo!)

Morebiti bo vsaj zdaj vaš zedinjeni glas dosegel, kar do zdaj županijam in cestnemu odboru ni bilo mogoče.

Zdaj vam pa še enkrat zakličem

Na zdravje!

Da je bil govor navdušeno sprejet, in nasvet soglasno potrjen, se tako razume.

GOSPODARSTVO FRANCOUZSKA NA CIRKVIŠKEM TABORU 12. JUNIJA 1870.

Prerazgi rojzki in sosjedje!

2
Prejmite najprej moje srčno pozdravlje, kateri sem jaz za vašo prijazno in prijazno pozdravlje.
Tudi pa prosim, da mi dovolite, da tudi jaz nekoliko govorim, in vas v enem prvem predmetu za vaše manjše poprosim.
Tako bi bila moja misel, da bi se moral spustiti v govor o političnih stvarih, katere smo ravno slišali iz ust izvestnih govornikov, kateri so počeštili naš
tabor, in katere loke so bile, ki so oglašane in navdane sprejete.
Moj namen ni bil, da bi se spustil v govor o političnih stvarih, ampak misel, da se v vami puzoviti o čestnih zadevah, kako bi se skladne (ali konkurenčne)
ceste za naprej lože v dobrih stanih razvijati samogoj, ker vsi navzadi pomagati, in vsi navznoter kmetov ne zaostajajo, ceste v dobrih stani razvijati, je treba posebno pomoči, katere
se dobi, ako se napreduje na skladnih ali konkurenčnih cestah mitnice (ali stranje).
Ta pripomoček bi se lahko bolj opravičilo, ako se pomislil, koliko so ljudje za naprezo cest darovali, koliko tpehli, in bi totaj tujala pravica, da se nam teško preme o tej reči
nekoliko xljaja.
Da so se ceste katere so po naši dohodi tako odlično preprečene, napravile, je prav, in xaraz hvale za to? morebiti tistim g. c. k. uradnikom, ki so si
pri cesti prav mastne diletantske stvari? (Ljudstvo o ne!) jaz mislim tudi da ne, ampak tistim, ki so ceste v reaniti delali, in xaraz svoje xpe praznili.
Pa kaj, da bi se bile same, to xaraz koristne ceste, napravile, ampak tudi se druge ceste so se morale delati; pogljuje na primer v našem okrogu le ceste čez Steirico, kakor prav
glave se je tistoj gospod predložil, Planinskega okraja xamislil, da je čisto naravnih ravno med tistim časom, ko se je na drugem obratju tistega brda že ena delala, tako dve cesti v
stari samogojno, prav da bi se bila v sosednjem okraju predložil, in sosednjim o tem kaj pozvedati, kako da bi se izpejala, da bi bila dolga in cenjša.
Ceste samo v našem planinskem-sosednjem okraju so dolge 25.000 sazjev, od katerih je 17.000 sazjev čisto novih naravnih, in drugih 8.000 sazjev tudi semotnje veči del predelanih.
Če računamo novo napreženo ceste, je po 8 tih sazjev, tako so nas stali za vsaj 100.000 tld.
Gotovo je, da so te ceste, katere so bile v tako malih letih naravnih, marsikatero hudo, celo vsakele našim ljudem, tako, da jo kateri se danes čuti; nekteri so pri cestah prišli
ob xzino, b kateri nič več ne morejo biti, nekteri pa pa pripomoglo, da so celo ob svoje posesti, in celo ob svojih področjih, ki so prišli. Pa kaj je bilo usrek temu, kakor križni o
ravdelenje cest od tistojega g. predložil, in Planini, kateri je ceste far v en dan razdelil, ali je bil usrek tudi 10 evljev vsak, dal se ni nie preprosti, kar rekli so; dolaj kmel!
Tako je šlo toliko tld, toliko xaraznih godnjicov za ceste, in toliko tld, ki so bili v en dan razdelil, ali je bil usrek tudi 10 evljev vsak, dal se ni nie preprosti, kar rekli so; dolaj kmel!
Ako se vse to pomislil, koliko so ljudje za naprezo cest v tako malih letih darovali, koliko tpehli, gotovo več kot naši predniki v 100 in 100 letih, tako se ne more reči, da
tominu brez usreka, ker pravimo, da ne moremo cest v dobrih stani nikakor xzhvzavati.
Jaz sem prečunal pri slednji stvari, da gre za ceste, katere so na haki stekajo, ob obeh strani na 110.000 voz; ta številka je gotovi dokaz, da je ni ceste v krajski
dehli, po kateri bi se toliko xzhvzavalo, kakor ravno po tej, in če bi se cestina xzhvzavala, in se le k xstjenju od xprezlega xstjenca pobiralo, dohajalo bi toliko dohodka, da bi se ceste v našojem
stanu xzhvzavati zamoglo!
Ker so bile vsake tega namena xzupanje Planinskega okraja se pred čimani leti, in tunko leto tudi naš čestni odbor, kateri sem jaz predložil, obrnil s prošnjo do c. k. vlade,
kateri je tudi naš vsaki dozdni odbor kreple godil, in ker je bilo isto delovanje, prav xpeha, se ni čutili, da je naša vlada v svoji modrosti tudi to odbila, ker nam prepovedanim
števencem nobene stvari ne piliti, kar prosimo in xarazimo, ako je več se tako xarazimo, in potreba.
Jaz xpoznam tvoj xaraznost, da se ta reči tudi danes na našem taboru predvali, in ravno za to sim se jaz obrnil, kar naravnost do vas takaj xaraznih sosedov, da razohente in
svoje manje, in svoje misli o tej reči.
Ako vi xpozoste, da je xpehja cestne vase in pravica xelja, se domo se čustni obrnil do vaše vlade s prošnjo, naj se napravijo mitnice (ali stranje) na vsch skladnih (ali
konkurenčnih) cestah na Notranjskem (in bočnem).
Morebiti bo vsaj xdel vas xdeljeni glas došel, kar do xdel xzupanje in cestam odbor in bilo mogče.
Xdel vam pa se čustni xdeljem

Na zdravlje!